

Theater met een boodschap

De dvd-reeks *Toneelstof* brengt de Vlaamse theatergeschiedenis in beeld. In deel twee komen de jaren 1970 aan bod. Het waren de jaren van het politiek theater, de volkse commedia dell'arte en de opkomst van de festivals.

DVD
VAN ONZE REDACTEUR
GEERT SELS

Even een kleine historische rechtzetting. Het theater blijkt vroeger in mijn leven te zijn gekomen dan ik dacht. Er kwam geen podium aan te pas. Acteurs al evenmin. Op de speelplaats zongen we in het begin van de jaren 1970 graag 'het school dat is een apekot'. Het was spannend om dat net luid genoeg te zingen, zodat de meester het kon horen.

Wisten wij veel dat er een hele theatervoorstelling achter dat liedje school? En dan nog politiek theater! Op de dvd van *Toneelstof* zien we de vertolker Mong Rosseel in actie. Met eerst een archiefbeeld en daarna een recente opname. 'Het politiek theater speelde met een *sérieux* om van dood te vallen, wat zijn ondergang werd', getuigt Rosseel.

Toneelstof is een driejarenproject, dat langzaam maar zeker de fundering legt voor de theatergeschiedenis die in Vlaanderen nog geschreven moet worden. Vorig jaar passeerden de jaren 1960 de revue, deze editie kreeg de ondertitel *Sympathy for the seventies* mee. Dat er nood is aan een dergelijk overzicht, daar is blijkbaar iedereen het over eens. De makers van deze dvd's hebben voor hun project toegang gekregen tot de kluisen van het VRT-archiefen

kregen de medewerking van de *fi-ne fleur* van de Vlaamse theateronderzoekers.

In vergelijking met de eerste editie is het tweede deel uitgegroeid tot een volwaardige documentaire. Historische beelden van soldaten in Vietnam, van Fidel Castro, Leo Tindemans ('ik ga naar de koning!') en zelfs Rita Deneve helpen om de historische context te schetsen. Binnen dat kader zijn de beweegredenen van de artiesten beter te begrijpen.

De historische scènebeelden zijn erg leerzaam. *Mistero Buffo*, dat staat geboekstaafd als een mijlpaal van theater vernieuwing in Vlaanderen, blijkt het dialect als voertaal te hebben. De acteurs klappen in de handen, bewegen zich als in volksdans en staan samen te zingen. Met eenvoudige stokken imiteren ze de raderen van een machine. Geen idee dat het zo eenvoudig en zo sober was. De kijker krijgt beelden uit voorstellingen van befaamde groepen als Living Theatre, El Teatro Campesino, Théâtre de Soleil of Peter

'Politiek theater had een sérieux om bij dood te vallen'

Stein. Zo zag dat er dus uit. Het zijn producties die onze theatermakers diep hebben beïnvloed. De strijd bare denkbeelden van de theatermakers zijn verhelderend. Het 'sloganesk theater' van de jaren 1970 wordt in onze dagen haast sloganesk afgedaan. Dankzij de getuigenissen op de dvd krijgen ze reliëf. 'De discussie is essentieel', benadrukt een jonge Rik Hancké, en hij stelt voor om het niet meer over 'acteurs' te hebben, maar over mensen die iets te zeggen hebben tegen anderen. Wim Meeuwissen benadruk-

Ook een piepjonge Josse De Pauw passeert de revue. © rr

te ieders verantwoordelijkheid. 'Iedereen moet de structuren van de samenleving analyseren. De centra bereiken maar drie procent van de bevolking. Wij willen verder.'

Respect voor een breder publiek en het theater gebruiken als middel: het roept herinneringen op aan participatie, of aan socio-artistieke kunst, zij het met een andere insteek. Zoals Marianne Van Kerkhoven zegt: 'Elke tijd geeft andere taken. Een artiest moet altijd de vinger aan de pols houden.' *Sympathy for the seventies* is een

prettig samenspel tussen de makers van vroeger en nu. Zowat alle bekende figuren passeren de revue: Josse De Pauw, Eva Bal, Dirk Pauwels, Hugo De Greef en wellicht een van de laatste opnames van wijlen Bert André.

Een extra nummer van het theater tijdschrift *Documenta* levert achtergrond bij de beelden van de dvd. Een historisch getuigenis van Hugo De Greef over de opkomst van de festivals wordt door Luk Van den Dries verder uitgediept. Ronald Geerts gaat dieper in op het volkse karakter van het

theater: het maakte gebruik van commedia dell'arte en poppen en werkte volop met improvisatie. De dvd en het tijdschrift vormen een uitstekende tandem. De eerste vlot en breed, het tweede met meer achtergrond voor de meerwaardezoeker.

'Toneelstof. Sympathy for the seventies'. Pakket met dvd en Documenta kost 18 euro. Te koop op het Theaterfestival en online.

ONLINE
www.thersites.be

TELEVISIE

THE UNTOUCHABLES (SEIZOEN 1)

Paramount
★★★★ (Extra's ★★★★★)

Brian De Palma loopt al enkele jaren met het plan rond een *prequel* te maken op zijn meesterlijke gangsterrepos *The untouchables*. Het project werd begin dit jaar nog maar eens op de lange baan geschoven toen Nicolas Cage, die gestalte zou geven aan de jonge Al Capone, afhaakte. Jammer, al is de kans dat de *prequel* zal kunnen tippen aan de film met Kevin Costner, Robert De Niro en Sean Connery bijzonder klein. Ook de originele tv-serie, die liep van 1959 tot 1963, moet ervoor on-

derdoen. Al is deze reeks, die gebaseerd is op de memoires van de onvermoeibare maffijager Eliot Ness, een sterk stukje televisiegeschiedenis. Zelfs in Europa was ze populair — zeer tegen de zin van moraalridders die vonden dat er te veel geweld in zat. Het regent inderdaad vaak kogels in *The untouchables* en er wordt in de reeks een heel wagenpark opgeblazen. Een halve eeuw geleden moet dat er spectaculair hebben uitgezien, maar intussen zijn we wel wat meer gewoon. Het is dan ook vooral de treffende film-noirstijl die de reeks zo memorabel maakt. Toch heeft *The untouchables* ook flink wat mankementen. Omdat de makers wilden onderstrepen

dat de reeks gebaseerd is op ware feiten werd alles zo ernstig mogelijk in scène gezet — soms op het potsierlijke af. De voice-over van Walter Winchell klinkt overdre-

ven melodramatisch en de slechteriken lijken weggelopen uit cartoons. Alleen Bruce Gordon, die in de huid kruipt van de legendarische maffioso Frank Nitti, zet een vertolking neer die vandaag nog altijd overeind blijft.

Neville Brand is niet slecht als Al Capone, maar anders dan in de film van De Palma komt die er in de tv-serie nauwelijks aan te pas. De reeks gaat over de jaren dat hij in de gevangenis zat en zijn luitenanten erop moesten toezien dat Chicago bevoorrad werd met alcohol. Het gebrek aan een sterke antagonist — ook Nitti zit lang niet in elke aflevering — laat zich voelen, maar de scenaristen maakten nog meer vreemde keuzes. Zo houdt de tijdlijn van de serie zelden steek en gaat er te veel aandacht naar nevenpersonages. *The untouchables* is geen *The So-*

pranos avant la lettre, maar toch is de reeks nog steeds bijzonder onderhoudend. De portrettering van de maffia was in de jaren vijftig en zestig nog controversieel. Verschillende drukingsgroepen, die de steun kregen van onder meer Frank Sinatra, vonden dat Amerikaanse burgers van Italiaanse afkomst in een slecht daglicht werden geplaatst. Ze kregen het in de drie latere seizoenen van de serie voor elkaar dat elke maffioso die niet op een historische figuur gebaseerd was, een andere nationaliteit kreeg — Iers, Russisch, Brits, zolang hij maar niet Italiaans was. Als je daarop begint te letten, let dan meteen ook op de gastvertolkingen van onder anderen Lee Van Cleef, Peter Falk, Telly Savalas, Charles Bronson, Robert Duvall en Robert Redford. (bva)